

# GAZTEA



## Gaztetik zaartzera penitentzia luzatzen duenaz

### § 2

Badirudi ezen desoore eta laido zayela oraiko gizon gazte prestuki bizitzea, eta bekatu-rik egin gabe egoitea. Bere egin bidea, lainkoari zor dioten zerbitzua, geroko, zaartzeko ordenatzen dute, erraiten dutela: berdin oraiño ezta iltzeko perilik, sendo naiz, gazte naiz, eta gazteak gazte antzu, gazte bezala bear du bizi eta gobernatu. Zer lerrake munduak berak ere, baldin oraidanik parti banenkio? Or eldu da zaartasuna, denbora pausatua, umoa, erokerien uztekoa. Orduan bai, orduan onduko naiz: orduan munduari gibela emanen diot, eta debozi-noan sartuko naiz. Baiña anarterainokoan dezadan atzegin ar, dezadan mundua zerbitza: nakion goza; nakion bein, berriz biurtzeko desirarik eztukedan bezala, ase eta asper. Aur da oraiko presuna gazten deliberramendua, aur da eken gogoa: eta aur da adinean bezala, gainerakonn ere gazte izaitea, eta azken finean, fin gaitz egiteko perilean iartzea.

Baldin bazina esperantzetan, emendik urte baten buruan, erdies-teko iaun aundi batenganik zenbait kargu edo errenta; ezlizateke erokeria andia, bitartean anarterainoko denboran, iaun aren kontra ibiltzea? Bada are da andiagoa zuk egiten duzon erokeria. Zeren zuk nai duzu emendi urte baten buruan, edo guchiagoren, zeure zaartzean ondu, zuk nai duzu orduan lainkoarekin adiskidetu, eta aren ganik anitz fabore eta garazia ardietsi; ala baña bitartean, anarterainoko denbora guztian, zeure gaztetasunean, lainkoaren kontra zabilta, arekin etsai zara; eta etsai bezala, anitz bidegabe egiten diozula, bizitzen

zara. A zer bidea eta moldea, zer lausengua eta balakua, arenganik zaartzean endrezu izaiteko, nai duzunaren erdiesteko?

Zaarzean anitz balioko duenak, gaztetik bear du ezagun eta ageri. Fruiturik izanen duen zuaitzak, aizinetik bear du loratu. Doktor andi izanen denak aurretik bear du eskolatu. Gaztean armarik ukitu ez-tuena, zaartzean nola kapitainduko da? *Quæ in juventute non congregasli, quomodo in senectute invenies?*<sup>1</sup> Gaztean bildu eztuzuna, nola edireden duzu zaartzean? Gaztean luzaro gasto izatu dena, nola kolpe batez, eta laburzki onduko da zaarzean? Zeren bertzeak bertze direla (leen erran den bezala), gazteko usantzak iarraitzen oi zaitza neori zaartzean ere: eta are orduan kargatzenago, jauntzenago eta leiatzenago zaitza. Bada badirudi ezen deabrua ere orduan permatzenago dela. Ala emaiten du aditzera Iondone Ioannes Ebanjelistak, erraiten duenean, aditu zuela zerutik mintzo bat, zioela: *Væ terræ et mari, quia descendit ad vos diabolus, habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet.*<sup>2</sup> Begirautzue lurra, eta itsasoa, gaizki doa zuetzaz: zeren iautsi da deabrua zuetara kolera andian, iakinik ezen denbora guti duela. Guztiak tentatzen tu deabruak, baiña zinkienik eta finkienik zaarrak. Zeren nola ek, luzenaz ere, ezin anitz irauñ baitezakete, denbora guti baitute, akabatu urran baitzaie: eta akabatze artan baitago sekulakotz ongi edo gaizki izaiteko pontua eta gora beera: alatan deabruak ere akabatze artan, eskuey eragiten deraue: orduan bere artea, antzea, maiña, eta aal guzua enplegatzen du: orduan zakukoak ateratzen tu, dakizkien iokoak iokatzen tu: eta ikusirik denbora guti duela tentatzeko, guti ari aal dagien guztia balia aratitzzen derauka. Beraz unelatan, peril andian iarri nai du zaartzerañ bekatutan egon gogo duenak. Zeren arrazoiñ aur ere eman dezadan: zer izanen da, anitzi gertatzen zaikana, zakartu ustea, zaartu gabe bere adinik oberenean, il badadi? Eta ala il ezpadadi ere, zer aal daidike zaartzean, adin flako artan? Eta orduko ongi egitea, zer balia aal dakidikayo? Izigarri da San Basiliok pontu unen gaiñean erraiten duena: *Temperantia in senecta non est temperantia, sed potius incontinentiæ quædam impotencia.*<sup>3</sup> Zaartasuneko pairua eta pairatzea, ezina da, eta ez pairua eta ez pairatzea: indarraren eskastea da, aalaren

(1) Eccles. 25.

(2) Apocal. 12.

(3) Basil. oratio. 4, de pœnit.

faltatzea, ezin eginez egoitea; borchaz gelditzea; adinak uko egitea; egin naiaren ezin egina: bekatuak berak aitzintzea: ez guk bekatuen, baiña bekatuek gure utztea. Eritasunean guti jatea, ezta guti jate; orduko barurtzea ezta barurtze, zeren baliz apetiturik, bada borondate. Ala da bada komunzki zaartzeko pairamendua, begiramendua, bekatuetarik barurtzea ere: ezinezkoa da, eta ez borondatezkoa. Unen arauaz erraiten du San Krisostomok: *Qui modestus est in senectute, cum ætate plurimum jubetur, non magnam suæ molestiæ mercedem arbitror habiturum.*<sup>1</sup> Eztut uste presuna zaarrak, probetchu anitz izanen duela, bere zaartzean onest, modest, pausatu, eta sosegatu izaitzez: zeren adina bera artara laguntzen baitzaika, adinak berak artaratzen baitu, naiago badu ere ezin baitaidike bertzela. Zer esker uste duzu izanen duela, edo irabazi eginen duela zaar ezinduak etsaiari bidera armaturik ez ilkiltzeaz? Arratsean etcherat goiz biltzeaz, eta biurtzeaz? Amorantiara gaztean beala ez ioaitzez? Dantzian eta iauzian ez ibiltzeaz? pontu unen gainean ere, bertze guztietan bezala ederki erraiten du San Agustinek: *Sed quidam sunt fratres ma, qui in juventute sua luxuriose vivere volunt, et si ad senectutem pervenerint gloriantur dicentes se continentis esse: tunc enim eligunt servire castitati, quando libido eos servos habere contemnit. Nunquid tales continentis dicendi sunt? Absit. Tales enim præmium non habebunt, quia laboris certamen non habuerunt.*<sup>2</sup> Batzuek nai dute, bere gazte denboran bizi bere gogara, anitz bekatu eta desordenu, guztiz ere emazteekin egiten dutela. Eta gero baldin zaartzen badira, loriatzen dira, erraiten dutela: Gu iende kastoak, onestak, garbiak, pausatuak, eta begiratuak gara: eztugu, lainkoari esker, desoneskeriarik akometatzen eta ez emazteetako bekatuak egiten. Ordea nolatan eztuzue egiten? Ezin baitaidikezue. Beraz ezinari esker, eta ez zuen borondateari.

Orai uste duzue zuek ezen iende garbiak, onestak eta kastoak za-retela, eta kastitate orrengatik lainkoaren aitzinean pagamendu andia izanen duzuela. Baiña enganatzen zarete. Zeren pagamendua izanen duenak, utzi bear du bekatua, bekatu aal daidikeyen denboran, eta artu bertutea orduan berean. Zeren San Krisostomok dioen bezala: *Neque enim omnis prorsus ætas omnibus vitiis est opportuna.*<sup>3</sup> Ez-

(1) Chrys. Hom. 50 in cap. 24. Math.

(2) August. ad fratres sermo 6.

(3) Chrys. Hom. 10 in cap. 3: Math.

tira ez adin guztiak bekatu suerte guztietako on eta ez gai. Eztagoka zaartasunari amurusia, eta ez komunzki gaztetasunari abarizia.

Badituzte gauza guztiek bere sasoiñak, trenpeak eta denborak. Bada ereiteko denbora, eta bai biltzekoa ere. Eta ero andia da, bildu bear den denboran eta muga, ereitera doana. Gaztean bear da erein eta travaillatu, eta zaartzean bildu, gozatu eta pausatu. *Fin gaitz eginen duk choria, baldin gaztedanik ezpadagik kafia*, dio erre-franak. Zuk nai baduzu gaztean alfer egon, eta gero zaartzean travaillatu eta obra onen egiten asi, ori da ordenantzaren auste, sasoiñik ez begiratzea, bildu bear denean ereitea, eta pausatu bear denean lanari lotzea. Ordenantza ohea begiratzen dute erleek bere artean. Erle gazteak gazte direiño kanpoan dabilta, travaillatzen dira. Bailla zaartuz gero etchean daude, kofaeuan daude, eztira bere plazerera baizen andik ilkitzen, an pausatzen dute. Zeren zaartzea artako, pausatzeko, ordenatua da.

AXULAR, *Sarako Erretorak*.

---

## PINCELADAS DE BASCONIA



### EL CASERÍO

Dejando nuestras populosas capitales, en donde el ruido, el movimiento de carruajes, el tráfico del comercio y la industria, los negocios bursátiles, el furor de las pingües ganancias, en una palabra, todo lo que constituya la vida normal de un pueblo de alguna importancia, y dirigiéndonos por nuestras incomensurables montañas, entre el murmullo de los arroyos y el susurrar de las auras, y el canto de los pájaros, y el serpentear de cristalinas aguas, nos encontramos con casuchas de construcción sencilla, la mayor parte, pero bien blanqueadas y de agradable aspecto exterior. Este es el *caserío*.

Toscos carros de dos ruedas, algún monton de yerbas cuidadosamente recogidas, y muchas veces buena porción de gallinas que merodean por los alrededores, son en general el cuadro rústico que se

# GAZTEA



## Gaztetik zaartzera penitentzia luzatzen duenaz

### § 3

Egia da, Iainkoak agintzen dio, bere bekatuen barkamendua noiz naiden, zaartzean ere, penitentzia egiten duenari. Ez ordea eztió neori, penitentzia egiteko biaramunik agintzen, eta ez artako segurantzarik emaiten. Ala erraiten du San Agustinek: *Indulgentiam peccatorum promisit Deus, sed crastinum diem quo pœniteas non promisit.*<sup>1</sup> Zaartzean penitentzia egiten baduzu on da; ordea pontua da, ea zaartuko zarenz; eta zaartzen bazara ere, ea zaartze artan penitenziarik eginen duzunz. Ea leeneko adin sendoan asi eztuna, geroke adin flakoan, akabatuko duzunz. Ea egundaiño baiño ongi naiago, adinaren arauz obeki bearrago, eta soseguari ere emanagoa zarenean, zeure burua penatuko duzunz. Eta orduan leeneko aztura zaar gachtoak utzirik, aztura berri on batzuk artuko dituzunz. Eztakit, nik duda egiten dut. Eta nork eztu duda eginen? Zeren sendoak iasaiten eztuena, flakoak nola manaiatuko du? Baldin bazinitu bi abre, eta bi karga, ezlizateke erokeria, kargarik pisuena abrerik flakoenari emaita? Ala egiten du bada, penitenziaren karga zaartzerat egozten duenak. Gaztetasuna sendo da, indartsu da ongi egiteko; lanean artzeko, eta Iainkoaren zerbitzuan enplegatzeko gai da. Baiña zaartzea flako da, on bear da, berak du bere buruarekin, eta bere buruaren sostengatzen egiteko-rik asko. Zaarra ezin barur diteke, belauriko orazintan ezin dagoke:

(1) August de verbo Domini sermon. 110.

erromerian ezin dabilke. Finean zaarrak, bere zaartasuneko eritasunekin eta arrazadurekin, penitenziazko obrarik ezin daidike. Nola izanen da bada orduan, bere egindidearen egiteko on eta gai?

Guti da zaartzean, gaztean baiño zaluiago, arinago, eta iauzkalari andiago. Elefantak (animalia andi bat baita) bere gazte denboran be-launak, eta gaiñerako bertze iunturak zalu ditu, errazki doblatzen eta plegatzen tu: baiña zaartzean gogortzen eta osatzen zaitza, alako moldez, non baldin orduan eror edo etzan badadi, ezin iaiki baititeke. Eta alatan artaraz gero, bere naturalezak berak ala erakutsirik, zuaitzen kontra, ek sostengu arturik, zutik dagoela, bere loa ere egiten du. Bada elefant zaarraren eta gaztearen artean edireiten den diferentzia, edireiten da presuna zaarraren eta gaztearen artean ere, gaztea zalui eta manaiukor bezain, da zaarra gogor eta zurrun.

#### § 4

Baiña unelako diferentziarik ezpaliz ere ezta zaarteko begira egon bear. Zeren zaar arteraiñoko denbora artan ere, gazte zarenean ere bezala, anitz ongi eta ontasun egiten deratzu zeure laungoikoak: azten, mantenatzen, eta bizirik edukitzen zaitu. Ezlizateke bada arrazoin, zuk ere bitarte artan, zeure gazte denboran, ontasunak errezipitzen ditutzunean, eskerrak errenda zinatzen, zerbitza zenezan, lauda eta oora zenezan. Zuri lainkoak beti egiten daratzu ongi, zergatik bada zuk ere eztiozu betiere ezagutza eginen eta esker emanen? Zure alde-rakotzat franko da eta liberal lainkoa, nolatan bada zara zu, ain eskas eta ertsi, zeure gaztetasuna, adinik oberena sobera etsirik, gaichtoena, ondarra, zaartzea emannai baitiozu? Gaiñak, pikaiñak eta autuak bertzeren, ondarrak eta arbuoak lainkoaren. *Non enim tantum minimum in fundo, sed pessimum,*<sup>1</sup> dio Senekak. Gauza ondartz gero, gutitzen da, eta gaichtatzen. Ondarra guti da, eta guti ura ere gaichto. Florea, irina, oberena, gaztetasuna, eramaiten du etsai gaichtoak, eta gero nai duzu kontenta dadin lainkoa zaiaz, eta zaartzeko ondarraz.<sup>2</sup> Arrenkuratzen zen lainkoa, zeren animaliaitsuak, mainguak, eriak, eta ebaiñak oferendatzen zerautzaten: beraz arrazoinekin errenkuratuko da utzaz ere, zeren zaartzera baita itsu, eri, maingu, ebain, eta zuk ura oferendatu nai baitiozu.

(1) Senec. Ep. 2.

(2) Malacb. 2

Zaartzean begietako bista laburtzen da, bearrietan gorreria egiten da: belaunetan ezueria iartzen da, indarra gutitzen, da apetitua galten da, loa ioaiten da, ikara etortzen da, larrua zimurtzen da, illea urdintzen da, burua karsoitzen da, atsa kiratsten da. Finean presuna zaarra, otzberatzen, minberatzen, idurikortzen, aserrekortzen, eta alde guztiz on beartzen eta urrikalkizun egiten da: ain urrikalkizun non baldin neon ere gorputzak narriorik, arrazadurarik, edo falta estalirik baldin badu, orduan guztiak agertuko baitira.

Zertatuko du beraz Iainkoak alakoa? Munduak eta mundukoek be-  
retzat on ezta dukatena, bere artean ikusi nai ez tutena, eta konpaini-  
tan ere narda zayena, nai duzu zuk ar dezan Iainkoak bere bestale,  
maita dezan, besarka dezan? bere konpainian eta lorian errezibi dezan?  
Oberena bear duenari, eta onik baizen artzen ez tuenari, nai zenerau-  
kayo zuk gaichtoena bulkatu?

Eta gaichto ura, zaar, itsu, maingu, ebain, eri ura ar baleza ere  
Iainko miserikordiosak, ez lizateke ez guztiarekin ere alakoa egiteko  
gabe. Zeren non da bekatuagatik egin bear den deskargua eta paga-  
mendua? Nolatan zaartzean, ain denbora laburrean eta adin flakoan  
eta erbalean pagatuko eta satisfatuko du, anbat bekatoren zorra eta  
obligazioa? Argaitik erraiten du San Agustinek: *Qui sero poenitet  
non evadet ignem purgatorii.*<sup>1</sup> Beranduraino penitenziarik egiten  
ez tuenak, zaartzeraingo Iainkoagana itzultzen eztenak peril du oberenaz  
ere, Purgatorioetan luzaro egon bearko duen.

Klimako sainduak dioen bezala balentia andia da egunean eguneko  
deskarguaren egitea.<sup>2</sup> Eta badio San Mateok ere: *Sufficit diei mali-  
tia sua.*<sup>3</sup> Egunak berak du bere buruarekin egitekorik asko. Nola nai-  
tutzu bada zuk, anbat egunerako eta denboratako, gaztetasun guztiko  
bekatuak, zorrak eta egitekoak elkargana bildu, eta guztiak zaar den-  
borako begiratu eta eduki? Eztakusazu zaartzeko manaiua, manaiu  
apurra dela? Eta adin ark bere denboran egiten dituen falten ere erre-  
mediatzez egitekorik asko izanen duela?

Beraz uneletan, gaztedanik bear da Iainkoa zerbitzatu, penitenzia-  
tan enplegatu, bekatuetarik apartatu, eta ez *gerotik gerrora*, gaztetik  
zaartzera luzatu.

AXULAR, *Sarako Erretorak.*

(1) August. de vera et falsa poenit. cap. 18, tom. 4.

(2) Clima. scala 8, in fine.

(3) Math. 1.